

COVID-19 PANDEMİSİNDE SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ZORUNLU UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE YAŞADIKLARI ZORLUKLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Examination Of The Opinions Of Classroom Teachers Working In Primary Schools In The COVID-19 Pandemic On The Difficulties They Face In The Compulsory Distance Education Process

Ebubekir TALAYHAN

Milli Eğitim Bakanlığı, Mail Adresi, Batman/Türkiye
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7570-0752>

Mahsum GÜLTEKİN

Milli Eğitim Bakanlığı, Mail Adresi, Batman/Türkiye
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7470-1438>

ÖZET

Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan koronavirüs (COVID-19) salgını sonrasında ilan edilen küresel Pandemi hayatın birçok alanı üzerinde etkili olmuştur. Koronavirüs salgınının etkilediği alanlardan biri de eğitimidir. Bu noktada örgün eğitim kurumları virüsün daha fazla yayılmasını önleyebilmek amacı ile kapatılmış ve zorunlu uzaktan eğitim sistemine geçilmiştir. Bu çalışma da sınıf öğretmenlerinin COVID-19 pandemisinde zorunlu olarak uygulanan uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları zorluklar ve bu zorluklarla baş etme stratejilerine ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinin uygulandığı çalışmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Araştırmacılar tarafından ilgili literatürden faydalanılarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu Batman İli Merkez İlçesinde görev yapan 10 sınıf öğretmenine uygulanmış ve elde edilen veriler içerik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir.

Araştırmanın sonunda öğretmenlerin zorunlu uzaktan eğitim sürecinin çeşitli avantajlara sahip olsa da teknoloji, veli ve öğrenci kaynaklı bir takım zorluklara neden olduğunu vurguladıkları bu zorlukları aşabilmek için veli iletişimini artırmayı tercih ettiklerini belirttikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, Uzaktan Eğitim, Sınıf Öğretmeni

ABSTRACT

The global pandemic, announced after the coronavirus (COVID-19) epidemic in Wuhan, China, has had an impact on many areas of life. One of the areas affected by the coronavirus epidemic is education. At this point, formal education institutions were closed in order to prevent further spread of the virus and the compulsory distance education system was switched to. This study aims to examine classroom teachers' views on the difficulties they face in the distance education process, which is mandatory in the COVID-19 pandemic, and the strategies to cope with these difficulties. The data of the study, in which qualitative research methods were applied, were obtained with a semi-structured interview form. The semi-structured interview form prepared by the researchers using the relevant literature was applied to 10 classroom teachers working in the Central District of Batman Province and the data obtained were analyzed with the content analysis method.

At the end of the study, it was seen that teachers stated that although the compulsory distance education process has various advantages, it causes some difficulties due to technology, parents and students, and they prefer to increase parent communication in order to overcome these difficulties.

Key Words: Pandemic, Distance Education, Classroom Teacher

1. GİRİŞ

2019 yılı aralık ayı sonlarında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan yeni tip koronavirüs salgını önce Wuhan bölgesine daha sonra ise bütün Çin'e yayılmıştır (Hwang vd., 2020). Yaşanan bu gelişmelerin ardından Dünya Sağlık Örgütü bu virüsü koronavirüs (COVID-19) olarak tanımlamıştır. Virüsün hızla dünya geneline yayılmaya başlaması ve bununla ilişkili olarak vaka sayısı ve ölümlerin artması nedeniyle Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020'de Pandemi ilan edilmesine karar verilmiştir (WHO, 2020). İnsanlar arasındaki yakın temasın bulaş riskini artırması nedeniyle halka açık toplantıların iptal edilmesi, uzaktan çalışmaya geçilmesi, çevrimiçi sağlık hizmetlerinin sunulması ve okulların kapatılması gibi bir dizi halk sağlığı önlemleri hayata geçirilmiştir (Heymann ve Shindo, 2020). Küresel pandemi sürecinin en fazla etkilediği alanlardan biri de eğitim sektörü olmuştur. Çünkü birçok ülkede virüsün yayılmasını azaltmak için okullar kapatılmış ve daha önce yüz yüze gerçekleştirilen eğitim öğretim faaliyetlerine ara verilmiştir (Bakioğlu ve Çevik, 2020). Pandemi ilanı 200 den fazla ülkede yüz yüze eğitimin sonlanmasına ve eğitimin tüm aşamalarında zorunlu uzaktan eğitime geçilmesine neden olmuştur. Türkiye'de de küresel pandemi ilanı ile birlikte 16 Mart 2020 tarihinden itibaren okullar edilmiş ve tüm kademelerde uzaktan eğitime geçilmiştir. Yakın dönemde yüz yüze eğitimin bir alternatifi olarak görülen ve yüz yüze eğitimin tamamlayıcı unsuru olarak değerlendirilen uzaktan eğitim COVID-19 salgınıyla beraber eğitim süreçlerinde kullanılan tek uygulama haline gelmiştir. Salgın nedeniyle gereken inceleme ve ön değerlendirme yapılmadan hızla uzaktan eğitim sistemine geçilmesi pratikte bazı aksaklıklara ve olumsuzluklara yol açmıştır (Kaya, 2020). Bu durum bu kapsamda yürütülen araştırma bulguları ile de ortaya konulmaktadır. Araştırmacılar COVID-19 salgınıyla birlikte uygulamaya konulan zorunlu uzaktan eğitim sürecinin öğretmenler, öğrenciler ve veliler açısından getirdiği zorlukları ele alan çeşitli araştırmalar yürütmüşlerdir.

Bu araştırmalardan birinde Çalıklı (2021) fen bilgisi öğretmenlerinin zorunlu uzaktan eğitim sürecinden elde ettikleri kazançlar ve kayıplarına ilişkin görüşlerini incelemiştir. Nitel araştırma yöntemlerinin uygulandığı çalışmaya uzaktan eğitim fen bilgisi dersi veren öğretmenler dahil edilmiştir. Araştırmanın sonunda uzaktan eğitim sisteminin öğrencilerin psikomotor ve duygusal becerilerini geliştirmede kayıplara neden olduğu ve öğretmenlerin canlı ders sürecinde öğrencileri motive etme konusunda zorluklarla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Bunun yanında öğretmenlerin dijital içerik kullanma ve teknoloji kullanma konusunda kendilerini geliştirme fırsatı elde ettikleri görülmüştür. Başka bir araştırmada ise Kaya (2000) öğretim elemanı ve öğrencilerin zorunlu uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunları incelediği araştırmasının sonunda öğretim elemanlarından, öğrencilerden ve kurumsal yapıdan kaynaklı sorunlar tespit etmiştir. Buna göre ölçme ve değerlendirme sisteminde öğrencileri denetlemenin zorluğu, bilişim teknolojisi yetersizliği, uzaktan eğitime uygun ders programı hazırlama konusunda sorunlar yaşanması ve uzaktan eğitim deneyimsizliği gibi alanlar öğretim elemanlarından kaynaklı sorunlar olarak tespit edilirken; öğrencilerin internet erişimine sahip olmaması, derse katılımın azlığı, motivasyon eksikliği ve bilgisayar kullanma becerisi eksikliği gibi alanlar ise öğrencilerden kaynaklı sorunlar olarak tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca eğitim kurumunun internet altyapı eksikliği, uzaktan eğitim konusundaki yetersizlik, öğretim materyali eksikliği ve bağlantı sorunları ise kurumsal yapıdan kaynaklı sorunlar olarak sıralanmıştır.

Akyıldız (2020) tarafından yapılan çalışmada ise İngilizce öğretmenlerinin pandemi dönemi ile birlikte uygulamaya konulan zorunlu uzaktan eğitim süreci ile ilgili görüşleri incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinin uygulandığı araştırmanın sonunda İngilizce öğretmenlerinin pandemi sürecinde yabancı dil öğretme konusunda öğrencilerden, öğretmenlerden, velilerden ve teknolojik olanaklardan kaynaklı bazı problemlerle karşılaştıkları görülmüştür. Araştırmanın sonunda öğretmenlerin teknoloji kullanma uzaktan eğitim konusunda eğitimle desteklenmeleri gerektiği ayrıca uzaktan eğitimin yabancı dil öğretim yöntemlerine uyarlanması gerektiği vurgulanmıştır. Başka bir araştırmada ise Yumbul (2021) liselerde görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitim uygulamasına yönelik tutumlarını incelemiştir. Nicel araştırma yöntemlerinin uygulandığı çalışmaya 404 öğretmen dahil edilmiştir. Araştırmanın sonunda liselerde görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitim uygulamasına yönelik tutumlarının ortalamalar düzeyinde olduğu görülmüştür. Bu bulgular da zorunlu uzaktan eğitim sisteminin pratikte bazı aksaklıklara ve olumsuzluklara yol açtığını ortaya koymaktadır. Bu bulgulardan hareketle bu araştırma ise COVID-19 pandemisinde sınıf öğretmenlerinin zorunlu uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları zorlukları ve bu zorluklarla baş etme stratejilerini incelenmeyi amaçlamaktadır. Bu temel amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki soruların yanıtları aranmaktadır:

- ✓ Sınıf öğretmenlerinin zorunlu uzaktan eğitimin avantajları ve dezavantajları hakkındaki görüşleri nasıldır?
- ✓ Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde eğitim ortamının kontrolünü sağlamada uyguladıkları yöntemler nelerdir?
- ✓ Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları teknoloji kaynaklı zorluklar nelerdir?
- ✓ Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları veli kaynaklı zorluklar nelerdir?
- ✓ Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları öğrenci kaynaklı zorluklar nelerdir?
- ✓ Sınıf öğretmenlerinin zorunlu uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları zorluklarla baş etme stratejileri nelerdir?

Zorunlu uzaktan eğitim sürecinin neden olduğu aksaklıklar ve olumsuzluklara ilişkin öğretmen görüşlerinin incelendiği çalışmaların genellikle Türkçe, Fen Bilgisi ve İngilizce farklı branşlar özelinde yapıldığı görülmektedir. Literatürde farklı branşlardaki dersleri anlatan sınıf öğretmenlerinin zorunlu uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları zorlukları konu alan teorik ve görgül araştırma sayısı sınırlı düzeydedir. Bu noktada araştırma sonucunda elde edilecek bulguların ilgili literatüre katkı sağlaması ve sonraki araştırmacılara veri oluşturması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Bu araştırma hem veri toplama süreci açısından hem de veri analizi açısından nitel bir desene göre yapılmıştır. Bu bağlamda araştırmada nitel analiz teknikleri uygulanmıştır. Bu yöntemin tercih edilme nedeni ise ilk aşamada araştırma sorusuna yönelik bir durum tespitini yapmak ve ikinci aşamada bunun nedenlerine yönelik bilgileri ortaya koymaktır. Nitel araştırma, nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, problemlerin ve olguların kendi doğal ortamlarında çok yönlü, gerçekçi ve ayrıntılı bir şekilde ortaya çıkarıldığı, araştırmacının da süreçte aktif bir şekilde bulunduğu, araştırmanın deseninde çeşitlilik ve esnekliğin olduğu ve derinlemesine analize sahip olduğu nitel sürecin yürütüldüğü araştırmalar olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2005).

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma desenlerinden biri olan “durum çalışması” deseni kapsamında yürütülmüştür. Yin (2003)’e göre durum çalışması “niçin ve nasıl soruları ön plana çıktığında, araştırmacının olaylar üzerinde çok az bir müdahale şansının olduğunda ve gerçek yaşamla ilgili fenomenlere odaklanıldığında tercih edilen bir stratejidir.” Durum çalışmasında nasıl ve neden sorularının yanıtları aranmaktadır. Bu çalışmada da sınıf öğretmenlerinin zorunlu uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları zorlukların öğretmenlerin gerçek yaşam çerçevesi içerisinde ele alınacak olması çalışmayı durum çalışmasına yönlendirmektedir. Araştırmada durum olarak ise Batman ili merkez ilçesinde görev yapmakta olan ilkököl 4. Sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınacaktır. Nitel durum araştırmalarının en temel özelliği bir veya birkaç durumun derinlemesine incelenmesidir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Batman ili merkez ilçelerinde görev yapmakta olan 10 ilkököl 4. Sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Katılımcıların demografik dağılımları tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Dağılımları

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Mesleki Deneyim	Uzaktan Eğitim alma
1. katılımcı	Kadın	32	Lisans	9	Evet
2. katılımcı	Kadın	46	Lisans	19	Hayır
3. katılımcı	Erkek	38	Lisans	15	Evet
4. katılımcı	Erkek	38	Lisans	12	Evet
5. katılımcı	Erkek	36	Lisans	14	Evet
6. katılımcı	Kadın	34	Lisans	12	Hayır
7. katılımcı	Erkek	34	Lisans	10	Evet
8. katılımcı	Kadın	35	Lisans	13	Hayır
9. katılımcı	Erkek	35	Lisans	10	Hayır
10. katılımcı	Erkek	37	Yüksek Lisans	9	Hayır

Tablo 1’de yer alan bulgular incelendiğinde katılımcıların %70’i erkek %30’u ise kadınlardan oluşmaktadır. Ayrıca katılımcıların yaşların 32 ile 46 arasında değişmektedir. Katılımcıların yaş ortalaması ise 36,5’tir. Eğitim düzeyi açısından bakıldığında 9 katılımcı lisans düzeyinde 1 katılımcı ise yüksek lisans düzeyinde eğitim görmüştür. Katılımcıların deneyim süresi ise 9 ile 19 yıl arasında değişmektedir. Son olarak katılımcıların yarısı daha önce uzaktan eğitim konusunda herhangi bir eğitim aldığını belirtirken; yarısı ise bu konuda herhangi bir eğitim almadığını belirtmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Öğretmenlere yöneltilecek görüşme soruları araştırmanın probleminin çözümünü destekleyecek nitelikte ilgili literatürden faydalanılarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Veri toplamada kullanılmak üzere geliştirilen görüşme formu hazırlanmadan önce alan yazın incelemesi yapılmıştır. Hazırlanan görüşme formunun, çalışmanın amacına ulaşmasını gerçekleştirmede yeterli olup olmadığının değerlendirilmesi; yani soruların düzeninin, gerekliliğinin, ifadelerin anlaşılabilirliğinin değerlendirilmesi amacıyla, katkı sunabileceği düşünülen uzmanlardan görüşler alınmıştır.

Görüşme sorularının geliştirime ve katılımcılara uygulanma aşamasında soruların açık ve anlaşılır olmasına özen gösterilmiştir. Yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu maske, sosyal mesafe ve hijyen kurallarına riayet edilmek koşuluyla derinlemesine mülakat tekniğinden faydalanılarak uygulanmıştır. Mülakat esnasında elde edilen bilgiler not alınmış ve daha sonra bu bilgiler bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Nitel verilerin analizinde; görüşme yöntemi ile elde edilen veriler metin belgesine dönüştürülerek içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. İçerik analizinde öğretmenlerin her birinin görüşleri ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda gerekli kodlamalar yapılmış ve ardından temalar oluşturulmuştur. Kodlar tema ve alt temaların altına yerleştirilip, frekans hesaplaması yapılarak tablolar oluşturulmuştur. Daha sonra ise bu temalar altında ifade edilen katılımcı görüşleri derinlemesine incelenmiş ve betimlenmiştir. Bunun yanında katılımcıların sıkça tekrar ettikleri görüşler ve çarpıcı ifadeler ise doğrudan alıntılarla örneklenmiştir. Doğrudan alıntılar yapılırken katılımcıların gizliliğini koruyabilmek amacıyla Ö1,Ö2 kodları katılımcı sayısı kadar kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde ilköğretim 4. sınıf öğretmenlerinin kendilerine yöneltilen sorulara verdikleri yanıtlardan hareketle oluşturulan temalar araştırmanın alt problemleri doğrultusunda analiz edilmektedir.

3.1. Sınıf Öğretmenlerinin Zorunlu Uzaktan Eğitimin Avantajları ve Dezavantajları Hakkındaki Görüşleri

Araştırma kapsamında Öğretmenlere örgün eğitimle karşılaştırıldığında uzaktan eğitimin eğitimciler ve öğrenciler açısından ne gibi avantajları olduğuna yönelik görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin görüşlerinden hareketle oluşturulan temalar tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. Öğretmenlere Göre Uzaktan Eğitimin Avantajları

Uzaktan Eğitimin Avantajları	f
Esneklik (Ö1, Ö3, Ö7)	3
Dijital okuryazarlık becerisini artırma (Ö4, Ö5, Ö6)	3
Fonksiyonellik (Ö8, Ö9, Ö10)	3
Katılımı artırma (Ö2)	1

Tablo 2 incelendiğinde öğretmenlerin uzaktan eğitimin örgün eğitimle karşılaştırıldığında eğitimciler ve öğrenciler açısından esneklik (f=3), dijital okuryazarlık becerisini artırma (f=3) ve fonksiyonellik (f=3) boyutlarında avantajlar sağladığını düşündükleri görülmüştür. Ayrıca öğretmenlerden biri ise uzaktan eğitimin örgün eğitime kıyasla öğrencilerin derse katılımını attırdığını düşünmektedir. Öğretmenler uzaktan eğitimi hem eğitimcilere hem de öğrencilere yer ve zaman kısıtlaması olmaksızın erişme esnekliği sağladığını belirtmekle birlikte, teknoloji kullanımını artırması nedeniyle eğitimciler ve öğrencilere dijital okuryazarlığı geliştirme fırsatı sunduğunu vurgulamaktadırlar. Bunun yanında öğretmenler uzaktan

eğitimin farklı türden eğitim materyallerini aynı anda kullanma fonksiyonelliğini sağladığını belirtmektedirler. Öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

- ✓ “Uzaktan eğitimin bence en büyük avantajı önce eğitimciler için zamanının esnek olmasıdır. Öğrenciler için ise istediği yerde ve mekânda dersi dinleme olanağı sağlar.” (Ö1)
- ✓ “Katılan öğrencilerin derse katılımı daha çok oluyor.” (Ö2)
- ✓ “Uzaktan eğitim dijital okuryazarlık becerisini artırıyor.” (Ö6)
- ✓ “İşlenen konuya uygun internetten birçok kaynağa anında ulaşma ve konuyu somutlaştırıcı videoların mevcudiyeti gibi avantajları var.” (Ö10)

Öğretmenlerin örgün eğitimle karşılaştırıldığında uzaktan eğitimin eğitimciler ve öğrenciler açısından neden olduğu dezavantajlara ilişkin görüşleri ise tablo 3’te sunulmaktadır.

Tablo 3. Öğretmenlere Göre Uzaktan Eğitimin Dezavantajları

Uzaktan Eğitimin Dezavantajları	f
Verimliliğin azalması (Ö1, Ö2, Ö3, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9)	7
Maliyet (Ö4, Ö10)	2
Fiziksel ve sosyal problemlere neden olma (Ö5)	1

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin uzaktan eğitimin verimliliği azalttığı (f=7), hem öğretmenler hem de veliler açısından fazlada maliyete yol açtığı (f=2) ve çeşitli fiziksel ve sosyal problemlere neden olduğu (f=1) yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. Öğretmenler uzaktan eğitimin örgün eğitimdeki gibi öğrencilerle yüz yüze iletişim kurma avantajından mahrum olduğunu ve bu durumun öğretmenlerin kendi birikimlerini öğrencilere doğrudan aktarmasını engellediğini belirtmektedirler. Ayrıca uzaktan eğitim sürecinde geri bildirimlerde sıkıntılar yaşamaları ve öğrenci katılımını sağlamakta zorlanmaları nedeniyle uzaktan eğitimin verimliliği azalttığını düşünmektedirler. Bunun yanında öğretmenler uzaktan eğitim sürecinin büyük bir maliyet gerektirdiğini ve her velinin ekonomik durumunun uzaktan eğitim için gerekli olan materyallere ulaşmaya yetemeyebileceğini belirtmektedirler. Bu konudaki öğretmen görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

- ✓ “Ders esnasında yüz yüze iletişimin etkilerinin azalması, öğrenme sıkıntılarının anında çözülememesi. Öğrenciyi etkin biçimde takip edememe. Uygulama gerektiren konularda etkili ders işleyememe.” (Ö1)
- ✓ “Öncelikle büyük bir maliyet gerektiriyor. Bilgisayar, tablet veya akıllı telefonlar ve bağlantı ücretleri ülkemizde hiç de ucuz olmayan şeyler.” (Ö4)
- ✓ “Öğrenci ve öğretmen etkileşimi düşük, yaparak yaşayarak öğretme yetersiz, günlük hayat ile ilişkilendirme sınırlı ve iletişim kopukluğu oluyor.” (Ö6)
- ✓ “uzaktan eğitimin öğretmenlerin kendi akademik birikimlerini öğrencilere daha az aktarmasına neden olduğunu düşünüyorum.” (Ö8)

3.2. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Sürecinde Eğitim Ortamının Kontrolünü Sağlamada Uyguladıkları Yöntemler

Araştırma kapsamında öğretmenlere uzaktan eğitim sürecinde eğitim ortamının kontrolünü sağlayabilmek amacıyla ne tür yöntemler uyguladıkları sorulmuştur. Öğretmenlerin yanıtlarından hareketle oluşturulan temalar tablo 4’te sunulmaktadır.

Tablo 4. Öğretmenlerin Eğitim Ortamının Kontrolünü Sağlama Yöntemleri

Eğitim Ortamının Kontrolünü Sağlama Yöntemleri	f
Dijital araçlar kullanma (Ö1, Ö4, Ö6, Ö10)	4
Uygulamanın sesini kısma (Ö5, Ö7, Ö8, Ö9)	4
Veli yardımına başvurma (Ö2)	1
Ders materyallerini eğlenceli hale getirme (3)	1

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde eğitim ortamını kontrol edebilmek amacıyla farklı dijital araçlar kullanmayı tercih ettikleri (f=4), kullandıkları uzaktan eğitim programında öğrencilerin sesini kapattıkları (f=4), veli yardımına başvurdıkları (f=1) ve ders materyallerini eğlenceli hale getirmeye çalıştıkları (f=1) görülmektedir. Bu doğrultuda öğretmenler eğitim ortamının kontrolünü sağlayabilmek amacıyla öğrencilere dijital onay gerektiren link gönderdiklerini veya farklı uygulamalar

üzerinden eğitim materyalleri paylaşarak bunları kontrol ettiklerini belirtmektedirler. Ayrıca tüm öğrencilerin sesini kapattıklarını ve yalnızca söz hakkı istediklerinde ses fonksiyonunu aktif hale getirdiklerini ve bu sayede dersin sağlıklı bir ortamda işlenebilmesi için gerekli koşulları sağlamaya çalıştıklarını belirtmektedirler. Bunun yanında bazı öğretmenler eğitim ortamının kontrolünü sağlayabilmek amacıyla öğrenci velilerinin yardımına başvurduklarını veya ders materyallerini daha eğlenceli hale getirdiklerini belirtmektedirler. Bu konudaki öğretmen görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

- ✓ “Kullandığım toplantı programının öğrencileri derse almadan önce ve derste yapacakları herhangi bir eylem için benim onayımı gerektiren seçeneklerini açıyorum.” (Ö1)
- ✓ “Velilerden yardım istiyorum. Çocuklara yardımcı olmalarını onlara sessiz bir ortam hazırlamalarını istiyorum.” (Ö2)
- ✓ “Ekran başındaki çocukların dikkat ve odaklanma sorunu yaşamaması için anlatacağım dersi önceden hazırlayıp ve dersi daha eğlenceli hale getirmeye çalışırım.” (Ö3)
- ✓ “Tüm öğrencilerin sesini kapatıyorum. Söz hakkı almak isteyenini açıyorum. Öğrencilerde uzaktan eğitim kültürü oluşsa bile bazı öğrencilerin çalışma odasının olmaması ve oturma odasında canlı derse katılmasından dolayı arka planda çok fazla ses oluyor.” (Ö5)

3.3. Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Karşılaştıkları Teknoloji Kaynaklı Zorluklar

Araştırma kapsamında öğretmenlere uzaktan eğitim sürecinde teknoloji kaynaklı ne tür zorluklarla karşılaştıkları sorulmuştur. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlardan hareketle elde edilen temalar tablo 5’te gösterilmektedir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Teknoloji Kaynaklı Olarak Karşılaştıkları Zorluklar

Teknoloji Kaynaklı Zorluklar	f
İnternet ve bağlantı sorunları (Ö2, Ö3, Ö5, Ö7, Ö9, Ö10)	6
Teknolojik araç yetersizliği (Ö1, Ö4, Ö6, Ö8)	4

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde teknoloji kaynaklı zorluklar olarak internet ve bağlantı sorunlarıyla (f=6) teknolojik araç yetersizliğine (f=4) vurgu yaptıkları görülmektedir. Öğretmenler uzaktan eğitim için ihtiyaç duyulan bilgisayar ve tablet gibi teknolojik araçlara sahip olsalar da internet altyapısı ve bağlantı sorunları nedeniyle sık sık ders kesintisi yaşadıklarını belirtmektedirler. Bunun yanında öğrencilerin yeterli teknolojik araçlara sahip olmadığını ve bu durumun önemli bir teknolojik zorluk olarak karşılına çıktığını vurgulamaktadırlar. Öğretmenler bu durumun öğrencilere eşzamanlı şekilde ders işlemlerini engellediğini belirtmektedirler. Öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

- ✓ “Öğrencilerin her birinin aynı teknolojik imkana sahip olmaması.” (Ö1)
- ✓ “Bağlantı kopuyor ve internet donuyor.” (Ö2)
- ✓ “İnternet bağlantısının kesilmesi ve bazen internetin yavaşlamasından dolayı sesinizin gitmemesi ve kesik kesik gitmesi gibi sorunlar hem öğrenci için hem öğretmen için yaşanıyordu.” (Ö5)
- ✓ “Yeterli teknolojik cihaz ve bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum. Kendi açımdan bir zorluk yaşamadım ancak öğrencilerimin yarısına yakını ya evinde bir cihazı olmadığı için veya evde çok kardeş olduklarından cihazı paylaşarak kullandıkları için derslere yeterli oranda katılamamaları en büyük handikabım oldu.” (Ö8)

3.4. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Sürecinde Karşılaştıkları Veli Kaynaklı Zorluklar

Araştırmada öğretmenlere uzaktan eğitim sürecinde veli kaynaklı ne tür zorluklarla karşılaştıkları sorulmuştur. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlardan hareketle oluşturulan temalar ise tablo 6’da sunulmaktadır.

Tablo 6. Öğretmenlerin veli kaynaklı olarak karşılaştıkları zorluklar

Veli Kaynaklı Zorluklar	f
Uzaktan eğitimi önemsememe ve duyarsızlık (Ö2, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9)	6
Bilgi eksikliği (Ö1, Ö6)	2
Ekonomik sıkıntılar (Ö3, Ö9)	2

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde veli kaynaklı zorluklar olarak genellikle velilerin uzaktan eğitime önemsememesine ve duyarsızlığına (f=6), bilgi eksikliğine (f=2) ve ekonomik sıkıntılara (f=2) vurgu yaptıkları görülmektedir. Öğretmenler velilerin uzaktan eğitimi örgün eğitim gibi önemsemediğini ve bu konuda gerekli duyarlılığı sergilemediğini belirtmekle birlikte, velilerin teknoloji kullanma konusunda yeterli bilgi seviyesinde olmadığını ve bu durumun dersin sık sık yarıda kesilmesine neden olduğunu ve öğretmenler için velilere teknoloji kullanma konusunda bilgilendirici açıklamalar yapma gibi fazladan bir yük getirdiğini belirtmektedirler. Bunun yanında bazı velilerin ise ekonomik sıkıntılar nedeniyle uzaktan eğitim için gerekli olan araçlara erişemediğini belirtmektedirler. Bu konudaki öğretmen görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

- ✓ “Veliler gerekli duyarlılığı ve önemi vermiyor. Benimle iletişime giren sayısı çok az.” (Ö2)
- ✓ “Maddi durumu düşük velilerimizin, uzaktan eğitimde çocukların kullandığı teknolojik aletleri temin edememesi.” (Ö3)
- ✓ “Yapılan çalışmalarda yeterince yardımcı olamamaları ve gerekli kaynakları temin etmemeleri.” (Ö4)
- ✓ “Velilerin teknoloji kullanımında yetersiz oluşları.” (Ö6)

3.5. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Sürecinde Karşılaştıkları Öğrenci Kaynaklı Zorluklar

Araştırmada öğretmenlere bir başka zorluk alanı olarak uzaktan eğitim sürecinde öğrenci kaynaklı ne tür zorluklarla karşılaştıkları sorulmuştur. Tablo 7’de öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlardan hareketle oluşturulan temalar yer almaktadır.

Tablo 7. Öğretmenlerin Öğrenci Kaynaklı Olarak Karşılaştıkları Zorluklar

Öğrenci Kaynaklı Zorluklar	f
Derse girme isteksizliği (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10)	9
Bilgi eksikliği (Ö8)	1

Tablo 7 incelendiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu uzaktan eğitim sürecinde öğrenci kaynaklı zorluklar olarak öğrencilerin derse girme isteksizliğine (f=9) vurgu yapmaktadır. Bunun yanında bir öğretmen ise öğrencilerin uzaktan eğitim uygulamalarını kullanma konusunda yeterli bilgiye sahip olmamasına (f=1) vurgu yapmaktadır. Öğretmenler öğrencilerin derse yeteri kadar ilgi göstermediğini, derse katılan öğrencilerin belli bir süre sonra dersten sıkıldığını ve devamsızlık yapmaya başladığını bu durumun öğrencileri kontrol etmeyi zorlaştırdığını ve uzaktan eğitimin öğrencilerin dersi suiistimal etmesinin önünü açtığını belirtmektedirler. Öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

- ✓ “...öğrencilerde belli bir süre sonra bıkkınlık geliyor ve derse girmemeye başlıyorlar.” (Ö2)
- ✓ “Öğrencilerimin derse katılım oranının yeterli düzey olmaması.” (Ö3)
- ✓ “Öğrencilerin kontrolü çok zor oluyor. Öğrencilerin bazı konuları suiistimal etmelerinin önü çok açık ve bazı öğrenciler bunu kullanıyor.” (Ö4)
- ✓ “Online derslere katılmak istenmemesi.” (Ö6)
- ✓ “Uzaktan eğitim araç ve uygulamaları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarından alışma kadar çok zaman kaybettik.” (Ö8)

3.6. Öğretmenleri Uzaktan Eğitim Sürecinde Karşılaştıkları Zorluklarla Baş Etme Stratejileri

Araştırma kapsamında öğretmenlere uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları zorluklarla baş etmede ne tür stratejiler geliştirdikleri sorulmuştur. Tablo 8’de öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlardan hareketle oluşturulan temalar sunulmaktadır.

Tablo 8. Öğretmenlerin Zorluklarla Baş Etme Stratejileri

Zorluklarla Baş Etme Stratejileri	f
Veli görüşmeleri (Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö9, Ö10)	7
Yeni ve farklı uygulamalar geliştirme (Ö4, Ö7, Ö8)	3

Tablo 8 incelendiğinde öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları zorluklarla baş etme stratejisi olarak veli görüşmelerini vurguladıkları (f=7) bunun yanında yeni ve farklı uygulamalar geliştirerek (f=3) öğrencilerin derse ilgisini arttırmaya çalıştıkları görülmektedir. Öğretmenler özellikle derse girmeyen

öğrencilerin velileri ile birebir görüşmeler sağlayarak sorunları birlikte çözmeye çalıştıklarını ayrıca velileri oluşturdukları sosyal medya grupları ile bilgilendirdiklerini ve bu sayede velilerin moralini yüksek tutmaya çalıştıklarını belirtmektedirler. Bazı öğretmenler ise yeni ve farklı uygulamalarla öğrencilerin derse motive olmalarını sağlamaya çalıştıklarını vurgulamaktadırlar. Bu konudaki öğretmen görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

- ✓ *“Derlere giremeyen öğrencilerin velileriyle birebir görüşmeler sağlayarak sıkıntılarını birlikte giderdik.” (Ö1)*
- ✓ *“Veli ile birebir iletişime geçip sürecin öneminden bahsedip gerekli konuda bilgilendiriyorum. Öğrencileri de arayıp sürece dahil ediyorum.” (Ö2)*
- ✓ *“Yeni ve farklı uygulamalarla bir yöntemden sıkılmalarına izin vermeden başka yöntemlerle olumsuz durumların üstesinden gelmeye çalışıyorum.” (Ö4)*
- ✓ *“Velilere WhatsApp üzerinden ulaşım çocuğu hakkında birebir bilgi veriyorum.” (Ö10)*

4. SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada COVID-19 pandemisinde sınıf öğretmenlerinin zorunlu uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları zorluklar ve bu zorluklarla baş etme stratejileri incelenmiştir. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından ilgili literatürden faydalanılarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Hazırlanan görüşme formu Batman ili merkez ilçesinde görev yapmakta olan ilkokul 4. Sınıf öğretmenlerine uygulanmış elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonunda elde edilen bulgular literatürde bu kapsamda yapılan araştırma bulgularıyla büyük oranda benzerlik göstermektedir. Araştırmanın sonunda öğretmenler uzaktan eğitimin örgün eğitimle karşılaştırıldığında eğitimciler ve öğrenciler açısından esneklik, dijital okur yazarlık becerisini artırma ve fonksiyonellik boyutlarında avantajlar sağladığını belirtmişlerdir. Literatürdeki diğer araştırma bulguları bu sonuçları desteklemektedir. Bu araştırmalardan birinde Çalınlı (2021) öğretmenlerin uzaktan eğitimin kazanç boyutunda sanal ortam esnekliğine vurgu yaptıklarını bulgulamıştır. Benzer şekilde Aldemir ve Avşar (2020) ise uzaktan eğitimin katılımcı bir bakış açısıyla yeni teknolojilerle tam olarak ilgilenen ve dijital vatandaş olarak adlandırılan bireyler için tasarlanmış önemli bir ayrıcalık olduğunu belirtmektedirler.

Diğer taraftan öğretmenler uzaktan eğitimin dezavantajları konusunda ise uzaktan eğitimin öğrenciye doğrudan erişimi engellediği için verimliliği azalttığı, hem öğretmenler hem de veliler açısından fazladan maliyete yol açtığı ve çeşitli fiziksel ve sosyal problemlere neden olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu bulgu da literatürdeki diğer araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Bu araştırmalarda uzaktan eğitimin dezavantajlı yönleri sıralanırken yüksek kuruluş maliyetine sahip olduğu (Bolliger ve Wasilik, 2009), sosyal ve bireysel etkileşimi azalttığı, öğrenciye erişimi kısıtladığı (Tryon ve Bishop, 2009) ayrıca kullanıcılarda psikomotor ve duygusal davranış sorunlarına neden olduğu (Uşun, 2006) belirtilmektedir. Bu durumun eğitim ortamını kontrol etmeyi zorlaştıracığı açıktır. Bu doğrultuda öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde eğitim ortamını kontrol edebilmek amacıyla farklı dijital araçlar kullanmayı tercih ettiklerini ve kullandıkları uzaktan eğitim programında öğrencilerin ses yetkisini kısıtladıklarını vurgulamışlardır. Bayburtlu (2020) tarafından yapılan araştırmada da öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde sınıf kontrolünü sağlayabilmek için bazı öğrencilerin yetkilerini kısıtladıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmanın sonunda öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları teknoloji kaynaklı sorunlar olarak internet ve bağlantı sorunlarına ve teknolojik araç yetersizliğine, veli kaynaklı sorunlar olarak velilerin uzaktan eğitimi önemsememesine, duyarsızlığına ve ekonomik sıkıntılara, öğrenci kaynaklı sorunlar olarak ise öğrencilerin derse girme isteksizliğine vurgu yaptıkları görülmüştür. Bu bulgu da literatürdeki diğer araştırma bulgularıyla desteklenmektedir. Bu araştırmalarda öğrencilerin internet erişimine sahip olmaması, derse katılımın azlığı, motivasyon eksikliği ve bilgisayar kullanma becerisi eksikliği gibi alanlar öğrencilerden kaynaklı sorunlar olarak tespit edilirken (Kaya, 2000; Bayburtlu, 2020) İnternet sıkıntısı ve teknolojik araç yetersizliği gibi alanlar teknoloji kaynaklı sorunlar (Akyıldız, 2020) ve velilerin ekonomik sıkıntıları ve öğrencileri teşvik edememeleri gibi alanlar veli kaynaklı sorunlar olarak tespit edilmiştir (Akyıldız, 2020). Öğretmenler bu sorunları aşabilmek amacıyla veli görüşmelerine ağırlık verdiklerini bu görüşmeleri yüz yüze veya sosyal mesajlaşma uygulamaları ile gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Bayburtlu (2020) tarafından yapılan araştırmada da öğretmenler sosyal mesajlaşma uygulamalarını veya ders programlarını kullanarak velilerle iletişim halinde olduklarını vurgulamışlardır. Bu bulgulardan hareketle internet erişimi ve teknolojik araç noktasında sorunla karşılaşan ailelere gereken

desteği sunulması önemlidir. Bunun yanında velilerin uzaktan eğitime yönelik olumsuz bakış açısını değiştirebilmek amacıyla okul aile birliği ve okul yönetimi tarafından veli toplantılarının yapılması ve uzaktan eğitimin avantajları konusunda velilerin bilgilendirilmesi, ayrıca velilerin ve öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinin işleyişi ve dijital materyal kullanımı konusunda bilgilendirilmesi oldukça önemlidir. Diğer taraftan yapay zeka teknolojileri kullanılarak geliştirilecek yeni dijital platformların öğrencilerin derse ilgisini artırabileceği ve eğitim ve öğretim sürecini kolaylaştırabileceği öngörülmektedir. Günümüzde insanların kişisel ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla kullandıkları yapay zeka ürünleri her ne kadar şimdilik insan müdahalesine ihtiyaç duysa da ilerleyen süreçte insanın müdahalesine ihtiyaç olmaksızın bir takım fonksiyonları yerine getireceği belirtilmektedir (Çelebi ve Gültekin, 2020). Bu nedenle uzaktan eğitim sisteminin yapay zeka teknolojileri ile entegre edilmesinin hem uygulayıcılara hem öğrencilere ve velilere kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun yanında farklı branş düzeyinde görev yapan öğretmenlerin yaşadıkları zorlukların tespit edilmesi uzaktan eğitim sürecindeki aksaklıkların giderilmesi sürecinde geliştirilecek stratejilere katkı sağlayacaktır. Bu nedenle sonraki araştırmacılar tarafından farklı branş düzeyinde öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları zorlukları konu alan çalışmalar yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akyıldız, S. T. (2020). Pandemi döneminde yapılan uzaktan eğitim çalışmalarıyla ilgili İngilizce öğretmenlerinin görüşleri (bir odak grup tartışması). *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (21), 679-696.
- Aldemir, C., & Avşar, M. N. (2020). Pandemi Döneminde Dijital Vatandaşlık Uygulamaları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 148-169.
- Bakioğlu, B., & Çevik, M. (2020). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 109-129.
- Bayburtlu, Y. S. (2020). Covid-19 Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğretmen Görüşlerine Göre Türkçe Eğitimi. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 131-151.
- Bolliger, D. U. (2004). Key factors for determining student satisfaction in online courses. *International Journal on E-Learning*, 3(1), 61-67.
- Çalıklı, A., (2021). Uzaktan Eğitimde Kazançlar Ve Kayıplara İlişkin Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Görüşleri. *International Social Sciences Studies Journal*, 7(78), 815-827.
- Çelebi, E., & Gültekin, A. (2020). Ontolojik Sınırların Belirsizliği: Yapay Zeka, Mit Ve Her (Aşk) Filmi Üzerinden Bir Değerlendirme. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 6(1), 40-46.
- Heymann, D. L., & Shindo, N. (2020). COVID-19: what is next for public health?. *The Lancet*, 395(10224), 542-545. <https://covid-19.conacyt.mx/jspui/bitstream/1000/1050/1/104991.pdf> (Erişim Tarihi: 21.03.2021).
- Hwang, T. J., Rabheru, K., Peisah, C., Reichman, W., & Ikeda, M. (2020). Loneliness and social isolation during the COVID-19 pandemic. *International Psychogeriatrics*, 32(10), 1217-1220.
- Kaya, S. (2020). Zorunlu Uzaktan Eğitimde Karşılaşılan Sorunlar: Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşleri. *VIIth International Eurasian Educational Research Congress*, 10-13.
- Tryon, P. J. & Bishop, M. (2009). Theoretical foundations for enhancing social connectedness in online learning environments. *Distance Education*, 30(3), 291-315.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- World Health Organization. (2020). *Coronavirus disease 2019 (COVID-19). Situation report-51*. Erişim adresi: https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200311-sitrep-51-covid-19.pdf?sfvrsn=1ba62e57_10, (Erişim Tarihi: 21.03.2021).
- Yin, R. K. (2003). *Case Study Research Design and Methods* (3. Baskı). London: Sage Publications.
- Yumbul, E. (2021). *Liselerde Görev Yapan Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.